

Հայ Բանաստեղծները՝ Երգերում Տարիներ առաջ Նյու Յորքի Թեքեյան Մշակութային Միությունը հուշ-երեկո էր կազմակերպել Խաչիկ Դաշտենցի ծննդյան 75-ամյակին նվիրված: Ես նույնպես մասնակցեցի այդ ձեռնարկին՝ ներկայացնելով երկու երգ, գրված Դաշտենցի բանաստեղծությունների հիման վրա: Այդ երգերից մեկը՝ «Հայերեն»-ը, որը կգտնեք սփյուռքում լույս տեսած Մայրենի Լեզվի ուսուցման բոլոր դասագրքերում, վերածել էի քայլերգի: Երգն ընդունվեց մեծ խանդավառությամբ, կարծեմ երկու պատճառով: Առաջին՝ որ այն ունի այժմեական պատգամ սփյուռքահայ աշակերտին՝ խոսել հայերեն օտար միջավայրում, որտեղ այլապես այն դատապարտված է կորստյան. երկրորդ՝ իմ երգին “հայերեն” ձայնակցեցին 7-8 տարեկան մի խումբ հայ մանուկներ:

Մոտ մեկ տարի անց Թեքեյան Մշակութային Միությունը կազմակերպեց գրական երեկո՝ նվիրված Զահրատին: Բանաստեղծը ներկա էր երեկոյին: Մասնակցեցի նաև այդ ձեռնարկին, այս անգամ ներկայացնելով հեղինակի «Կաղանդի Ծառը»: Երեկոյի վերջում շատերը մոտեցան ու միտք հայտնեցին, որ օգտակար գործ կլինեք, եթե այդ նույն ոգով երգի վերածեի այլ հայտնի հայ բանաստեղծների գործերը, որոնք ոգին են Հայոց Լեզվի ու գրականության ուսուցման դասագրքերի: Այսինքն՝ ստեղծվեց երգերի մի շարք, որը նոր շունչ տալով մեր գրական մարգարիտներին, միտված կլինեք սփյուռքահայ պատանուն:

Անցան տարիներ, բայց այդ ուղղությամբ ոչինչ չարեցի: Այդ մասին մտածելու միակ առիթը՝ հանդիպումներն էին Նյու Յորքի Սրբոց Նահատակաց հայկական ամենօրյա դպրոցի տնօրենուհի Զարմինե Պողոսյանի հետ, որ հաճախ խնդրում էր “Հայերեն”-ը ինչ-որ ձևով սովորեցնել իր դպրոցի սաներին: Մոտ երեք տարի առաջ, երբ պատահեց այնպես, որ սկսեցի զբաղվել իմ ստեղծագործությունները ձայնագրելով ու հրատարակելով, վերջապես կատարեցի նաև նրա խնդրանքը: Այդ նույն ժամանակ էլ սկսեց իմ մեջ խմորվել Հայ քերթողության ընտրանին երգի վերածելու գաղափարը:

Բանաստեղծությունների ընտրության հարցում չուզեցի սահմանափակվել և նկատի ունենալ սոսկ սփյուռքահայ պատանուն: Այս երգերը ուղղված են բոլոր տարիքի ունկնդիրներին, որոնք աղերս ունեն հայ բանաստեղծության հետ, որոնց համար երգը պետք է ավելին լինի, քան սոսկ ժամանցի նվագ: Նորություն է, որ երգի շնորհիվ բանաստեղծությունը հաճախ նվաճել է այնպիսի սրտեր, որոնք մինչ այդ իր առջև փակ են եղել: Մեր նպատակն է եղել հայ քերթողության մարգարիտներին նոր հնչեղանգ, նոր “կեցություն” տալ, և այն ճանաչելի դարձնել շատերին: Ֆրանսիացի բանաստեղծ Արագոնն ասել է. «Բանաստեղծության վրա գրված երգը այդ երկի լավագույն գրախոսականն է»:

Գրքույկում բնագրերի կողքին նաև ներկայացվում են դրանց անգլերեն ու ֆրանսերեն տողացի թարգմանությունները՝ օտար կամ ոչ հայախոս հայ ունկնդրի համար: Հուսով եմ, որ դրանք ինչ-որ չափով օգտակար կլինեն:

Կարծում եմ, հայ բանաստեղծության “մասնագետ” ունկնդիրը ներողամիտ կլինի, որ բանաստեղծական ձևը երբեմն խախտել եմ, կրկնելով որոշ տողեր կամ քառյակներ, կամ շատ հազվադեպ՝ փոխել բառերի տեղերը - մի բան, որն ընդունված է երգի բնագավառում: Հուսով եմ, որ Զարեհ Խրախունին ներողամիտ կլինի, երբ լսի, թե ինչպես եմ իր “Ձեռնածուն” ձեռնածուի նման մասնատել ու բազմացրել. Քավ լիցի՝ ոչ մի բառ չեմ փոխել:

Այս սկավառակի վրա հայ դասական բանաստեղծների կողքին ինձ թույլ եմ զետեղելու նաև իմ հեղինակային երգերից մեկը: Միտումը պարզապես մի երգով ինձ ներկայացնելն է նաև այդ ոճի մեջ, այսինքն որպես հեղինակ-երգահան-կատարող:

Երախտապարտ եմ բոլոր նրանց, ովքեր որևէ կերպ աջակցեցին ինձ իրականացնելու այս երգերի փունջը:

The Armenian Poets in Song

Several years ago, the Tekeyan Cultural Association had a celebration in New York City, honoring the 75th anniversary of the Armenian writer and poet Khachik Dashtents. I took part in the evening, interpreting two songs that I wrote using the lyrics of his poems. The text of one of these songs, Armenian, which I adapted into the form of an anthem, is included in all handbooks of Armenian literature published in the Diaspora. The audience greeted the song with great enthusiasm. I believe there were two reasons for this. In the first place, its message exhorts students to speak Armenian in the countries where it is threatened with disappearance; and in the second place, I sang it with a little choir of young girls who presumably have gotten the message.

The following year, the contemporary Armenian poet Zahrad, residing in Istanbul, was Tekeyan's guest. I took part in this literary event by singing the poet's Christmas Tree, which I had set to music for that occasion. At the end of the evening, several people suggested that I continue to write similar songs using other poets' lyrics, which constitute the heart of Armenian literature textbooks. Thanks to music, our poetry can more easily gain the attention of students.

Several years passed but I did not do anything in this respect. However, I reconsidered the suggestion each time that I met Zarmine Boghossian, the director of an Armenian school in New York City, who kept asking me to teach her students the song, Armenian. I eventually fulfilled Zarmine's request two years ago when I started to record and produce my songs. The project of creating songs on prominent Armenian poets' lyrics was already one of my priorities.

As for the choice of poems I did not want to limit myself to a young audience. These songs are aimed at audiences of all ages who are fond of poetry and songs that go beyond simple entertainment. Thanks to music, poetry has penetrated many hearts and ears that hitherto were closed to it. In a world where poetry is falling into disuse, the goal of this album is to give the pearls of Armenian poetry a new life, a new possibility, and the power to reclaim the hearts of the masses. The French poet Aragon said "writing songs on poetry is the best mode of literary criticism".

I hope that the English and French literal translations of the poems, included in this album, will be of interest to those who do not read Armenian. But, alas, they will not feel their real value.

I also hope that poetry devotees will excuse me for the few alterations I have made in the poems, such as repeating some verses or some parts of sentences, or, sometimes, changing the order of the words, a common procedure in songwriting.

I also hope that Mr. Zareh Khrakhuni will be forgiving when listening to his Magician, where, throughout the poem, I played with his sentences like a juggler. But, God forbid, I didn't change a single word.

I also had the daring to include a song with my own lyrics in this album, next to the classics of Armenian literature. My intention was to introduce myself truly as a singer-songwriter.

All my recognition to all those who helped me and gave me their support for the realization of this album.

Les poètes arméniens en chansons

Il y a quelques années, l'Association Culturelle Tekeyan a célébré, à New York, le 75ème anniversaire du romancier et poète Khachik Dashtents. J'ai participé à cette soirée en interprétant deux chansons que j'avais écrites sur ses poèmes. L'un d'eux, L'Arménien, que j'avais mis en musique dans le style d'un hymne, figure dans tous les manuels scolaires parus dans la diaspora. La chanson a été saluée par le public avec beaucoup d'enthousiasme, et ce pour deux raisons évidentes : d'une part, elle adressait un message d'actualité à la jeunesse, à savoir parler arménien dans les pays où la langue est menacée de disparaître, d'autre part, je l'ai chantée accompagné par un petit chœur de jeunes filles. Un an après, le poète contemporain Zahrad, originaire d'Istanbul, était l'hôte de l'Association Tekeyan. J'ai pris part à cette soirée littéraire en chantant L'Arbre de Noëlun de ses poèmes que j'avais mis en musique pour l'occasion. A la fin de la soirée, plusieurs personnes sont venues me chercher pour me suggérer l'idée de chanter d'autres écrivains arméniens afin de mettre en musique le florilège d'une poésie qui constitue l'âme de nos manuels de langue et de littérature. Ainsi, avec le pouvoir de la musique, les bijoux de la poésie pourraient-ils susciter plus facilement l'intérêt de la jeunesse de la diaspora. Plusieurs années ont passé et je n'ai rien entrepris. Cependant, je n'ai pas oublié ce projet, et j'y pensais chaque fois que je rencontrais Zarminé Boghossian, la directrice d'une école arménienne à New York. Elle me demandait d'apprendre L'Arménien à ses élèves. Je n'ai accédé à sa prière qu'il y a deux ans, quand j'ai commencé à sortir mes chansons de mes tiroirs pour les interpréter. L'avant-goût de mettre en musique nos meilleurs poètes poussait déjà son aiguillon. Je n'ai pas voulu, dans le choix des poèmes, me limiter uniquement à la jeunesse. Ces chansons s'adressent à ceux, quel que soit leur âge, qui aiment la poésie pour elle-même, et qui cherchent dans la chanson quelque chose de plus qu'un pur et simple divertissement. Il est notoire que la chanson a permis à la poésie de toucher des cœurs et des oreilles qui jusqu'alors lui étaient fermés. Le dessein de cet album est de donner aux bijoux de la poésie arménienne une nouvelle vie, un autre registre afin qu'elles puissent franchir encore de très nombreux seuils, dans un monde où la prosodie semble tomber en désuétude. Aragon n'avait-il pas coutume de dire que « la mise en chanson d'un poème est une forme supérieure de critique littéraire » ?

Dans cet album, vous trouverez aussi les traductions littérales des poèmes, en français et en anglais. Bien qu'elles ne puissent pas, hélas, en transcrire la substance, j'espère qu'elles seront utiles à tous ceux qui ne connaissent pas l'arménien. Je prie le connaisseur de la poésie arménienne de m'excuser pour les quelques remaniements que j'ai faits dans les poèmes, en répétant des quatrains ou des bouts de phrases, ou, plus rarement, en changeant l'ordre des mots, procédé fort courant dans la composition. J'aimerais surtout pouvoir compter sur la plus entière indulgence de Zareh Khrahuni, dont les lignes du Prestidigitateur ont été coupées et « rattrapées » comme un jongleur. J'ai aussi inclus dans cet album une chanson avec mes propres paroles. Mon intention est de me présenter, comme il se doit, en cette qualité d'auteur-compositeur-interprète qui est la mienne. Toute ma reconnaissance va à tous ceux qui m'ont apporté aide et soutien pour la réalisation de cet album.

Khachik Dashtents (1910-1974)

After the mass deportations of Armenians from Western Armenia, following the genocide of 1915 perpetrated by the Ottoman Empire, Dashtents took refuge in the orphanage of the American Mission of Alexandropol (East Armenia). He made his literary debut with poetry, but he is best known for his prose and his translations of Shakespeare.

Khachik Dashtents (1910-1974)

Après une petite enfance marquée par l'exil des Arméniens occidentaux, à la suite du génocide de 1915 que l'Empire ottoman a perpétré sur son propre territoire, K. Dashtents connaît la déportation et trouve refuge à l'orphelinat des missionnaires américains de la ville d'Alexandropol (Arménie orientale). Il commence sa carrière littéraire par la poésie, mais il est surtout connu pour son oeuvre romanesque et ses traductions de Shakespeare.

ՀԱՅԵՐԵՆ

Մեր շուրջը լեզուներ նոր և հին,
Մեր շուրջը խոսում են այլորեն,
Եկ խոսենք, եղբայր իմ,
Հայերեն:

Կույ չերթանք այս ահեղ լափումին
Թույլ չտանք մեր լեզուն ավերեն,
Եկ խոսենք, մի՛չտ խոսենք
Հայերեն:

Մենք ունենք աշխարհում Մասիս սար,
Այդ սարը գալիս է դարերեն,
Նա անվերջ խոսում է
Հայերեն:

Ջավակիդ Հայկազյան դպրոց տար,
Եկ գրենք Մեսրոպյան տառերով,
Եկ խոսենք մեր անուշ
բառերով:

Մեր հանդեպ ապագա լուսեղեն
Թող հնչի մեր լեզուն վեհորեն,
Թող այրվի մեր հոգին
Այդ հրեն:

Մեզ ցրեց մի բազուկ անօրեն,
Թե կուգես սերունդներ մեզ ներեն,
Մենք Հայ ենք, եկ խոսենք
Հայերեն:

Այս օտար աշխարհի ցրտերում,
Եկ սիրենք մեր լեզուն ջերմորեն,
Եկ վառենք ու վառվենք
Հայերեն:

Armenian

*Around us many languages - ancient
and modern,
Around us people speak foreign
tongues,
Let us speak Armenian, my brother.*

*Let us not vanish into this melting pot,
Let us not let them ruin our mother
tongue,
Let us speak, always speak Armenian.
We have in this world a mountain,
Our Ararat, always speaking Armenian
From the very depths of time.*

*Send the youths to Armenian schools,
Let us write in the alphabet of
Mashtots,*
Let us speak our sweet-sounding
words.*

*A bright future stands before us,
Let our language sublimely resound,
Let its fire inflame our souls.*

*An evil hand drove us away from our
land.
Convey a message to the generations
to come -
We are Armenians, let us speak
Armenian.*

*In this cold and alien world
Let us love our language with warmth,
Let us kindle our souls with Armenian.*

L'arménien

*Parmi toutes ces langues nouvelles et
anciennes,
Dans un monde où tous parlent
différemment,
Viens mon frère, parlons l'arménien!*

*Ne te laisse pas perdre dans ce grand
chaudron,
Et ne permets pas que l'on détruise notre
langue.
Parlons toujours l'arménien!*

*Regarde notre mont Ararat
Qui nous vient du fond des siècles !
Il parle toujours l'arménien.*

*Emmène tes enfants à l'école arménienne,
Et qu'ils écrivent avec les lettres de
Mesrop*,
Qu'ils parlent avec nos mots exquis !*

*Un avenir radieux nous attend, bien sûr,
Si notre langue résonne avec ardeur.
Et que notre âme s'embrace de son feu !*

*Nous voilà dispersés à cause des
tortionnaires.
Si tu veux que tes enfants te pardonnent,
Parle, parle toujours l'arménien.*

*Dans ces pays étrangers où le froid est plus
glacial,
Aimons, aimons notre langue avec chaleur,
Vivons et revivons en faisant vivre
l'arménien.*

**Mesrop Mashtots - Created the Armenian
alphabet.*

*Moine qui a créé l'alphabet arménien en
406.*

Daniel Varoujan (1884-1915)

Born in Western Armenia, Varoujan studied in Venice and graduated from the University of Ghent (Belgium). At the age of 31, when he was a blossoming poet on the verge of international stature, he was savagely murdered by the Turks during the genocide of 1915.

Daniel Varoujan (1884-1915)

Né en Arménie occidentale, il fait ses études primaires à Venise et poursuit ses études supérieures à l'université de Gand, en Belgique. De retour au pays natal, il publie deux grands recueils de poèmes. Très jeune et déjà grande figure des lettres arméniennes, il est arrêté le 24 avril 1915, à l'âge de 31 ans, avant de mourir assassiné.

ԱՆԴԱՍՏԱՆ

Արեւելեան կողմն աշխարհի
 Խաղաղութիւն թող ըլլայ...
 Ո՛չ արիւններ, քրտսինք հոսին
 Լայն երակին մէջ ակօսին.
 Ու երբ հընչէ կոչնակն ամէն գիւղակի՝
 Օրհներգութիւն թող ըլլայ:

Արեւմտեան կողմն աշխարհի
 Բերրիութիւն թող ըլլայ...
 Ամէն աստղէ ցօղ կայլակի
 Ու ամէն հասկ ծուլէ ոսկի.
 Եւ ոչխարներն երբ սարին վրայ
 արածին՝
 Ծիլ ու ծաղիկ թող ըլլայ:

Հիւսիսային կողմն աշխարհի
 Առատութիւն թող ըլլայ...
 Ոսկի ծովուն մէջ ցորեանին
 Յաւետ լողայ թող գերանդին.
 Ու լայն ամբարն աղուններուն երբ
 բացուի՝ Բերկըրութիւն թող ըլլայ:

Հարաւային կողմն աշխարհի
 Պըտղաբերուն թող ըլլայ...
 Ծաղկի՛ մեղրը փեթակներուն,
 Յորդի գինին բաժակներուն.
 Ու երբ թըխեն հարսերը հացը բարի՝
 Սիրերգութիւն թող ըլլայ:

Andastan

(Blessing of the Four Corners of the World)

*On the Eastern side of the world
 Let there be peace.
 Let sweat, not blood, flow through the furrows
 Of the broad vein,
 And when the bell of every hamlet tolls
 Let there be chants of blessings.*

*On the Western side of the world
 Let there be bounty.
 Let every star glisten with dew,
 Let all the wheat smelt into gold,
 And when the sheep graze on the hills
 Let the earth bud and blossom.*

*On the Northern side of the world
 Let there be abundance.
 In the golden sea of wheat
 Let forever swing the scythe,
 And when the gates of granaries open wide
 Let there be jubilation.*

*On the Southern side of the world
 Let there be fruitfulness.
 Let the beehives bloom with honey,
 Let the goblets overflow with wine,
 And when the brides bake blessed bread
 Let there be hymns to love.*

Andastan

(Bénédictio des quatre coins du monde)

*Que la paix soit
 A l'Est de la terre...
 Que la sueur coule, pas le sang,
 Dans les larges artères des sillons.
 Et quand les carillons sonnent dans
 chaque bourg
 Que le cantique retentisse !*

*Que la fertilité soit
 A l'Ouest de la terre...
 Que chaque étoile luise intensément,
 Que de chaque épi coule de l'or,
 Et quand les troupeaux vont au pâturage
 Que la semence germe dans le sol !*

*Que la prospérité soit
 Au Nord de la terre...
 Que la faux moissonne à tout jamais
 Dans la mer des champs dorés,
 Et quand s'ouvre la vaste grange
 Que la terre inonde de bonheur !*

*Que la floraison soit
 Au Sud de la terre...
 Que les ruches abondent de miel,
 Que le vin déborde dans les verres.
 Et quand les femmes cuisent le pain
 Que résonne l'hymne à l'amour !*

Bedros Dourian (1851-1872)

Born in Western Armenia, Dourian died of tuberculosis at the age of twenty-one. One of the most gifted romantic poets, with a keen sensitivity and lyricism, he left behind a number of dramas and poems which gained a large audience of admirers.

Bedros Dourian (1851-1872)

Un enfant prodige dans la littérature arménienne occidentale. Son passage fut, hélas, comme celui de Rimbaud, de trop courte durée. Mais il a laissé un certain nombre de pièces de théâtre et des poésies qui ont immortalisé ce très jeune poète mort de tuberculose à l'âge de vingt et un ans.

ԼՃԱԿ

Ինչո՞ւ ապշած եմ, լրճակ,
Ու չեմ խայտար քու պեակք,
Միթե՞ հայլուոյդ մէջ անձկաւ
Գեղուհի՞ մը նայեցաւ:

Եւ կամ միթե՞ կը գմայլի՞մ
Ալեակքդ երկնի կապոյտին,
Եւ այն ամպեն լուսափթիթ
Որք նմանին փըրփուրիդ:

Մելամաղձոտ Լճակ իմ,
Քեզ հետ ըլլանք մըտերիմ,
Միրեմ քեզի պէս ես ալ
Գրաւիլ, լռել ու խոկալ:

Որքան ունիս դու ալի՜
Ճակատս այնքան խոկ ունի,
Որքան ունիս դու փըրփուր,
Միրտս այնքան խոց ունի բիր:

Այլ եթէ գոգդ ալ թափին
Բոյլքն աստեղաց երկընքին,
Նըմանիլ չես կըրնար դուն
Հոգւոյս՝ որ է բոց անհո՛ւն:

Հոդ աստղերը չեն մեռնիր,
Ծաղիկներն հոդ չեն թռմիր,
Ամպերըն չեն թըրջեր հոդ,
Երբ խաղաղ էք դու եւ օդ:

Լըճակ, դու ես թագուհիս,
Ձի թ՝ հովէ մ՝ ալ խորշումիս,
Դարձեալ խորքիդ մէջ խըռով
Ձիս կը պահես դողդալով:

Շատերը գիս մերժեցին,
«Քընար մ՝ ունի սոսկ» - ըսին.
Մին «Դողդոջ է, գոյն չունի»-
Միւսն ալ ըսաւ. - «Կը մեռնի՛»:

Ոչ ոք ըսաւ. - «Հէ՛ք տըղայ,
Արդեօք ինչո՞ւ կը մըխայ,
Թերեւս ըլլայ գեղանի,
Թէ որ սիրեմ, չըմեռնի»:

Ոչ ոք ըսաւ. - «Սա տըղին
Պատռենք սիրտը տըրտմագին,
Նայինք ինչե՛ր գրուած կան...» -
Հոն հրդեհ կայ, ո՛չ մատեան:

Հոն կայ մոխի՛ր... յիշատակ...
Ալեակքդ յուզի՛ն թող, Լըճակ,
Ձի քու խորքիդ մէջ անձկաւ
Յուսահատ մը նայեցաւ...:

Lake

*Why are your waves, O lake,
Amazed and motionless?
Is it because a beautiful soul
Has gazed into your mirror?*

*Or is it because your waves
Admire the azure of the sky
And the silvery clouds
That resemble your foam?*

*O my melancholy lake
Let us be friends.
I like to contemplate,
Meditate and be silent like you.*

*As many thoughts are on my face
As wrinkles on your waves!
My heart has as many wounds
As bubbles have your waves!*

*Even if the constellations
Drop into your lap,
You cannot be like my soul,
Full of endless flames.*

*There, the stars do not die,
There, the flowers do not fade,
The clouds do not become rain,
When the air and you are calm.*

*O lake, you are my queen,
Even if a wind covers you with wrinkles,
Again, in your saddened heart,
You hold me quivering.*

*Many have rejected me:
"He has nothing but a lyre,"
One said: "He is fragile and pale."
Another said: "He will die."*

*No one said: "Poor child,
Why does he smolder?
Were he beloved
Perhaps he would live.*

*No one said: "Let us open
The sad heart of this child,
To see there all that is written...
"They will not find a book, but a fire."*

*Only ashes... memories...
Grow stormy, swell up, lake
For a desperate soul,
Gazed into your depth.*

Le lac

*Pourquoi tes flots, ô lac,
Sont-ils stupéfaits et immobiles?
Est-ce parce qu'une belle
Se contempla dans ton miroir?*

*Ou est-ce parce que tes flots
Ont admiré l'azur du ciel,
Et les nuages étincelants
Qui ressemblent à tes écumes?*

*Ô mon lac mélancolique
Soyons amis, car moi aussi
J'aime me recueillir, me taire,
Et méditer comme tu le fais.*

*Mon front reflète autant de soucis
Que tes vagues ont de rides!
Mon coeur a autant de blessures
Que tes vagues ont d'écume!*

*Même si les constellations du ciel
Croulaient toutes en ton sein,
Tu ne pourrais pas ressembler
A mon âme pleine de flammes*

*Là, nulle étoile ne meurt,
Là, nulle fleur ne flétrit,
Nul nuage ne devient pluie
Quand vous êtes calmes l'air et toi !*

*Ô lac, c'est toi ma reine,
Car même si le vent te couvre de rides,
Tu me gardes toujours en tremblant
Dans ta profondeur inquiète.*

*Beaucoup m'ont repoussé,
En disant : « Il n'a qu'une lyre ».
L'une a dit, « Il est pâle et fragile »,
L'autre: « Il va mourir ».*

*Personne n'a dit : « Pauvre enfant,
Pourquoi donc se consume-t-il ? »
Si je l'aimais il serait beau,
Et peut-être ne mourrait-il pas.*

*Personne n'a dit : « Ouvrons
Le coeur obscur de cet enfant,
Pour voir tout ce qui y est écrit... »
Ce n'est pas un livre, rien que du feu.*

*Il n'y a là que de la cendre... des
souvenirs...
Ô lac que tes flots se troublent!
Dans ta profondeur un désespéré
S'est contemplé avec tristesse.*

Avetik Isahakian (1875-1957)

Born in Alexandropol, Eastern Armenia, Isahakian studied in Etchmiadzin (the ecclesiastical metropolis of Armenians since the 4th C.) and the University of Leipzig. He traveled widely with lengthy sojourns in Europe before returning to Soviet Armenia in 1936. His folkloric poems enjoy great popularity, many of which are set to music.

Avétik Isahakian (1875-1957)

Né à Alexandropol, en Arménie orientale, il fait ses études à Etchmiadzine, siège du primat de l'Eglise arménienne, puis à l'université de Leipzig. Après de longs séjours en Europe, en 1936, il retourne en Arménie soviétique. Ses poèmes, écrits dans un style folklorique, jouissent d'une grande popularité. Beaucoup de ses textes ont été mis en musique.

ՀԱՅՐԵՆԻ ԾՈՒՒՆԸ

Հայրենի՛ հողի վրա եմ նորից,
Նորից մանկական աչքով տեսնում եմ՝
Հավերժից դիտող աստղերն հրեղեն,
Հրաշք է դառնում աշխարհն ինձ նորից:

Ուրախ քրքիչով վազում է կայտառ
Իմ հին խաղընկեր գետակը փայլուն,
Տեսնում եմ նրա գմբուխտ հայելում
Ծաղկի պես ցնծուն՝ պատկերս պայծառ:

Կապույտ երեկոն այնքա՛ն է խաղաղ,
Երգում է ծառից մի հավք սրտագոհ,
Տեսնում եմ հայրս՝ բարի մտախոհ,
Ծանոթ շավիղով քայլում է դանդաղ:

Ինձ տուն է կանչում ծայրը մայրենի,
Խաղըս թողնում եմ. երեկո է ուշ.
Գգվում է մայրս, ժպտում է քնքուշ,
Մի արևի պես, որ նման չունի:

Վառվել է նորից օջախն հինավուրց,
Ելնում է ծուխը անուշ խնկի պես,
Խոսում են մերոնք ... բայց ննջում եմ ես,
Հոգիս պարուրած հեքիաթ ու անուրջ:

Ոչինչ չեմ տեսնում այս ծխից ավել,
Ոչինչ, դատարկված այս մերկ աշխարհում.
Ոչ կին երագած, պանծալի անուն,
Ոչ գանձ աշխարհի - այս ծխից ավել:

Կուզեի նստել այս սուրբ ծխի տակ
Ու տեսնել նորից հոգով մանկական
Հարազատներս, որ հիմա չկան,
Եվ հրաշք նորից - աշխարհ բովանդակ:

The Hearth

Once again, I am in my homeland,
Once again, I see with my childhood eyes
The dazzling stars look down from afar,
And the world appears a wonder again.

My old playmate, the vivid brook,
Runs briskly with jovial laughter,
And I see in his emerald mirror
My clear reflection blossom with joy.

The blue evening is so peaceful,
The birds in the trees sing happily.
I see my father, pensive and quiet,
Coming slowly down the familiar path.

I hear my mother's voice calling me back.
It is late; I stop playing and return home.
She hugs me with a tender smile,
Bright as the peerless sun.

The hearth is burning,
And the incense smoke drifts up again,
My parents are chatting... I am asleep,
My heart full of dreams and tales.

I wish nothing other than this hearth,
Nothing in this stripped and empty world,
Neither coveted woman, neither fame,
Nor fortune, nothing other than this hearth.

I wish to return to this holy hearth,
And find with my childhood heart,
My parents who are already gone,
And other loved ones, as if by a miracle,
again.

Le Foyer Paternel

Me voilà de nouveau dans mon pays natal,
Je revois avec les yeux de l'enfant que j'étais
Les étoiles brillantes qui me regardent de
l'infini,
Et le monde me paraît de nouveau une
merveille.

Le ruisseau argenté, mon ancien camarade,
Court allègrement, d'un rire jovial,
Et je revois dans son miroir d'émeraude
Mon reflet limpide comme des fleurs en joie.

Il est si calme le soir couleur d'azur,
Les oiseaux enchantés crient dans les arbres,
Et je revois mon père qui, tranquille et
songeur,
Redescend lentement le sentier que je
connais.

La voix de ma mère m'appelle de la maison,
Il fait tard, j'arrête mon jeu et rentre,
Elle me serre dans ses bras, me sourit
doucement,
Ma mère me paraît comme un soleil sans
pareil.

Le foyer d'antan brûle de nouveau,
La fumée monte d'un doux parfum d'encens,
Mes parents causent... et moi je somnole,
Mon âme enveloppée de songes et de contes.

Aujourd'hui je ne désire plus rien que ce foyer,
Rien dans ce monde vide, dénudé.
Ni femme convoitée, ni renommée,
Ni fortune, rien d'autre que ce foyer.

Je voudrais m'asseoir dans ce saint foyer,
Et revoir à nouveau d'un coeur d'enfant,
Mes parents qui déjà n'existent plus,
Et le monde en son entier, comme par
miracle.

Vahan Terian (1885-1920)

Terian published his first book at the age of twenty-three and his works were instantly embraced by Armenians all over the world. Young people began to emulate his unique style. Among these young writers was a future legendary Armenian writer, Yeghishé Charentz.

Vahan Térian (1885-1920)

Il a 23 ans quand paraît son premier recueil de poèmes. Très vite, il bénéficie d'une grande réputation dans tous les milieux arméniens. Avec son style lyrique et sentimental, Térian a pu influencer toute une pléiade de jeunes poètes. Yeghishé Charentz qui, à son tour, allait devenir l'un des maîtres de l'art poétique arménien, a été parmi ses premiers admirateurs.

**Մի՞թե վերջին Պոետն
Ես եմ**

Մի՞թե վերջին պոետն եմ ես,
Վերջին երգիչն իմ երկրի.
Մա՛հն է արդյոք, թե մի՞նջը քեզ
Պատել, պայծառ Նաիրի:

Վտարանդի, երկրում աղոտ,
Լուսե՛ղ, քեզ եմ երագում,
Եվ հնչում է, որպես աղոթք
Արքայական քո լեզուն:

Հնչում է միշտ խոր ու պայծառ,
Եվ խոցում է և այրում.
Արդյոք բոցե վարդե՞րդ եմ վառ.
Թե՞ վերքերն իմ հրահրում:

Ահով ահա կանչում եմ քեզ,
Ցոլա, ցնորք Նաիրի.-
Մի՞թե վերջին պոետն եմ ես,
Վերջին երգիչն իմ երկրի ...

AM I PERHAPS THE LAST POET

*Am I perhaps the last poet,
The last singer of my country?
Is it death or torpor
Embracing you, my bright Nairi?*

*Exiled in an obscure country,
I dream of you, my luminous land,
And like a prayer, echoes
Your magnificent language.*

*It echoes always deep and clear,
It pierces and it burns.
Are those your flaming roses that burn,
Or my feverous wounds?*

*I am calling you in distress,
Shine on, my illusory Nairi.
Am I perhaps the last poet,
The last singer of my country?*

Est-ce moi le dernier poète

*Est-ce moi le dernier des poètes,
Le dernier chantre de mon pays?
Est-ce la mort ou la torpeur
Qui t'a figée ainsi splendide Nairi?
Exilé dans un pays obscur,
Je rêve de toi, ma splendeur.
Et ta langue princière
Résonne comme une prière.*

*Elle résonne claire et profonde
Et me perce et me brûle.
Est-ce la flamme de tes roses brûlantes
Ou la fièvre de mes douleurs?*

*Voici que je t'appelle en ma détresse,
Resplendis, Nairi, mon mirage.
Est-ce moi le dernier poète,
Le dernier chantre de mon pays?*

Misak Metsarets (1886-1908)

Born in Western Armenian, Metsarets published only two volumes, "Rainbow" and "New Verses" that brought to Armenian prosody a new sense of rhythm and musicality. He died of tuberculosis at the age of twenty-one.

Misak Metsarets (1886-1908)

L'un des poètes les plus importants de la littérature arménienne occidentale. Il a apporté à la prosodie arménienne une fraîcheur nouvelle, un sens inédit du rythme et de la musicalité. Ses deux recueils L'arc-en-ciel et Nouveaux vers, parus en 1907, furent une révélation. Agé de 22 ans, il fut emporté par la tuberculose.

ԻՐԻԿՈՒՆԸ

Սա իրիկունն ըլլայի ես,
եւ իրաքի ճակտին ամէն անցորդի,
չքնաղագեղ ու նըւաղուն յամուրդի
սա իրիկունն ըլլայի ես:

Սա իրիկունն ըլլայի ես,
լի երգովը թռչուններուն, մարդերուն,
ու տարրերուն աղաղակովը տրոփուն՝
սա իրիկունն ըլլայի ես:

Սա իրիկունն ըլլայի ես,
թոյլ, նագեմի, շըղարշային, վարդաբոյր,
ու ծըփայի գերթ ոսկեսար վարագոյր
վըրան ամէն հոգիի:

Սա իրիկունն ըլլայի ես,
լի զանգակին ղոշանջներովն երկնաճեմ.
խնկապատար, օծուն, ջահուած ժամի պէս
սա իրիկունն ըլլայի ես:

Սա իրիկունն ըլլայի ես,
իմ անդորրիս մէջ ոգեւար աղջըկան
մարող ճրագին բոցեր տալու իմ ցոլքէս.
սա իրիկունն ըլլայի ես:

Սա իրիկունն ըլլայի ես,
լի գոռ ծափովն ովկիանի ջուրերուն.
սիւքին ծաղիկ մեղեդիքովն ակաղծուն,
սա իրիկունն ըլլայի ես:

Սա իրիկունն ըլլայի ես,
որ կը մարի սատափ բարձին վրայ
ցայգուն.
թօթափող վարսքը գունագեղ ու ծփուն,
սա իրիկունն ըլլայի ես:

Սա իրիկունն ըլլայի ես,
համայնական, չքնաղ, քաղցրիկ, լուսագէս.
եւ ամենուն տայի հուրքէս, ոսկիէս:
Սա իրիկունն ըլլայի ես:

Evening

*I wish I were this evening,
Brushing the brow of every passerby,
Of splendid beauty, languid, swooning,
I wish I were this evening.*

*I wish I were this evening,
Filled with songs of humans, songs of birds
And the vibrant clamor of the elements,
I wish I were this evening.*

*I wish I were this evening,
Transparent, graceful, mellow, smelling of
roses
And swaying like a golden veil
Upon each soul.*

*I wish I were this evening,
Imbued with the celestial tinkling of bells,
Incensed, anointed like a torch-lit chapel,
I wish I were this evening.*

*I wish I were this evening,
To give the flames of my quiet reflection
To the expiring candle of an agonizing
maiden,
I wish I were this evening.*

*I wish I were this evening,
With the glimmering clap of waters of the
ocean
And brimful with first melodies of the
breeze,
I wish I were this evening.*

*I wish I were this evening,
Vanquishing on the pearly cushion of the
dawn,
Spreading out its shimmering, luxuriant
tresses,
I wish I were this evening.*

*I wish I were this evening,
Luminous, splendid, sweet and universal,
Sharing with everyone my gold and my
reflection,
I wish I were this evening.*

Le Soir

*Je voudrais être ce soir
Beau, tardif et languissant,
Frôler le front de chaque passant,
Je voudrais être ce soir.*

*Je voudrais être ce soir,
Plein du chant des oiseaux et des hommes,
Et palpitant du bruit des éléments,
Je voudrais être ce soir.*

*Je voudrais être ce soir,
Tendre, exquis, voilé et parfumé,
Flottant comme un rideau argenté
Sur chaque être vivant.*

*Je voudrais être ce soir,
Plein du tintement céleste des carillons,
Encensé, oint, comme une voûte illuminée,
Je voudrais être ce soir.*

*Je voudrais être ce soir,
Et donner ma flamme à la fille mourante
Qui s'éteint au sein de ma quiétude.
Je voudrais être ce soir.*

*Je voudrais être ce soir,
Plein du lourd battement des vagues des
océans,
Enflé de la musique naissante du vent,
Je voudrais être ce soir.*

*Je voudrais être ce soir,
Qui s'éteint sur l'oreiller nacré de l'aube,
Démêlant les cheveux amples et brillants,
Je voudrais être ce soir.*

*Je voudrais être ce soir,
Complaisant, doux, ravissant et radieux,
Et donner à chacun de mon feu et de mon
or
Je voudrais être ce soir.*

Rouben Sevak (1885-1915)

Born in Western Armenia, Sevak studied medicine in Switzerland. He wrote both poetry and prose. His poems are remarkable for their brilliant phrasing, rhythm, and expressiveness of their lyrics. He became a victim of the genocide of 1915.

Rouben Sévak (1885-1915)

Né en Arménie occidentale, poète et prosateur, il a fait des études de médecine en Suisse. Il est l'un des poètes les plus raffinés de la littérature arménienne tant par la forme de son art que par le rythme, l'expression et le style. Ce grand poète a été lui aussi victime, à l'âge de 30 ans, du génocide de 1915.

ՍԻՐՈՅ ՄՐՍՈՒՆՋ

Անոնք գացի՛ն խորհուրդով ու գաղտնիքով
բեռնաւոր,
Գացի՛ն նաւերը սիրոյս իմ աչքերուս
առջեւէն,
Ցըռուկնին վեր, դէպի մո՛րթ եզերքները
հեռաւոր,
Առագաստները գինով մայրամուտի գաղջ
հովէն:

Ու տեսայ որ, հինաւուրց դիցուհիի պէս
աղուոր,
Իրենց ծիւնի անարատ սրբութեան մէջ
համօրէն,
Թւերնին վեր, անծանօթ ավուներու
ուխտաւո՛ր,
Անրջանքիս կարապները սահեցան
յամբօրէն...:

Իրիկուն է: Կը դիտեմ ես լո՛յժ անհունը
ջուրի.
Հովը լըռիկ կը պատմէ ինծի յուշքեր
երջանիկ,
Ու անպատո՛ւմ խորհուրդով անսահման
ջուրը կ'ուռի:

Քար ու փրփուր ափին վրայ կը
համբուրուին իմ առջիս...:
Ես կը դիտեմ հեռաւոր հորիզոններն ուր
լըռի՛կ
Գացին նաւերը սիրոյս ու կարապներն
անուրջիս:

Անոնք գացին խորհուրդով ու գաղտնիքով
բեռնաւոր...:

Whisper Of Love

*They sailed away, loaded with mystery
and secrets,
The ships of my love sailed away from my
gaze,
Their prows high, facing dark and distant
shores,
And their sails drunken with the warm
sunset breeze.*

*And I saw how, like ancient and beautiful
goddesses,
In their immaculate sanctity, pure as snow,
Wings high, like pilgrims to unknown
lands,
The swans of my love silently glided away.*

*It is evening. I am watching the immense
flow,
The sea-breeze is quietly recounting the
happy memories
And the boundless waters are rising with
an ineffable mistery.*

*In front of me, gravel and foam are kissing
on the shore,
I am looking at the distant horizon beyond
which
The ships of my love and the swans of my
dreams have silently glided away.*

*They sailed away, loaded with mystery
and secrets...*

Chuchotements de l'amour

*Ils sont partis, mystérieux et lourds de
secrets,
Ils sont partis, les bateaux de mes amours
devant mes yeux,
Leurs proues pointées vers les rives noires et
lointaines,
Leurs voiles enivrées du vent tiède du
crépuscule.*

*Et j'ai vu, semblables à d'anciennes déesses
gracieuses,
Dans la sainteté de leur blancheur
immaculée,
Les cygnes de mes rêveries glisser
furtivement,
Les ailes déployées, vers des rivages
inconnus.*

*C'est le soir. Je contemple le flux de la mer
infinie,
Le vent me raconte doucement des souvenirs
de bonheur,
Et l'eau s'enfle infiniment d'une magie
ineffable.*

*Pierres et mousses s'embrassent devant mes
yeux...
Moi, je regarde au loin l'horizon où, sans le
moindre bruit,
Ils sont partis les cygnes et les bateaux de
mes rêves.*

*Ils sont partis mystérieux et lourds de
secrets...*

Zahrad (1924)

Born in Istanbul, educated in medicine, Zahrad became a pioneer of contemporary Western Armenian poetry. He introduced the vernacular into modern Armenian poetry which was adopted by many followers. His poetry is translated into many languages.

Zahrad (1924)

Né à Istanbul, diplômé en médecine, il est l'un des promoteurs de la poésie arménienne occidentale contemporaine. Dans un style dépouillé, il allie l'image insolite à la gouaille populaire. Plusieurs jeunes poètes ont été influencés par son écriture. Sa poésie a été traduite en plusieurs langues.

ԿԱՂԱՆԴԻ ԺԱՌ ՄԸ

Կաղանդի ծառ մը շտկելու համար
 Երկու բան պէտք է
 Նախ ծառ մը – յետոյ զարդեր ծառին
 վրայ

Կաղանդի ծառ մը շտկելու համար
 Երեք բան պէտք է

– Ծառէն զարդէն զատ
 հաւատքը գալիք աղուոր օրերու

Կաղանդի ծառ մը շտկելու համար
 Մէկ բան կբաւէ – ոչ ծառ ոչ ալ զարդ –
 Ատիկա խիճերն աղամանդ կարծող
 Միամիտ հոգւոյս բարի խաբկանքն է

Կաղանդի ծառ մը շտկելու համար
 Արդեն պատրանքը լրիւ կը բաւէ

Բարի տարի ձեզ եւ բարի պատրանք

Christmas tree

To decorate a Christmas tree
 You will need two things
 First the tree itself
 And then the ornaments

To decorate a Christmas tree
 You will need three things
 Besides the tree and ornaments
 Faith in good days to come

To decorate a Christmas tree
 In fact, you need only one thing - neither
 tree nor ornament
 But the happy illusion of an innocent
 soul
 That sees diamonds in the gravel

To decorate a Christmas tree
 The illusion is good enough

Merry Christmas to you and Happy
 Illusion

L'arbre de Noël

Il faut deux choses
 Pour orner un arbre de Noël,
 Tout d'abord un arbre, puis des jouets sur
 l'arbre.

Il faut trois choses
 Pour orner un arbre de Noël,
 Hormis l'arbre et les jouets, il faut la foi
 dans les beaux jours à venir.

Une seule chose suffit
 Pour orner un arbre de Noël.
 Ni arbre ni jouet,
 C'est l'illusion de mon âme crédule
 Qui prend les cailloux pour des diamants.

Pour orner un arbre de Noël
 L'illusion est tout à fait suffisante.
 Bonne année et bonne illusion !

Vahan Tekeyan (1878-1948)

Born in Constantinople, Turkey, Tekeyan lived in Europe and later settled in Egypt. A poet and translator, he was also an editor of periodicals and a political leader. As a poet, he was always in search of perfect expression. In Armenian prosody he was a master of the sonnet.

Vahan Tékeyan (1878-1948)

Né à Constantinople, il a passé de longues années en Europe, puis il a fini par s'établir en Egypte. Il est un des poètes les plus accomplis de la langue arménienne, cherchant toujours une forme et une expression parfaites. Proche de la sensibilité d'un Baudelaire et d'un Verlaine, il fut aussi leur traducteur en arménien.

ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄ

Եթէ կրնաս՝ բարձրացի՛ր, բայց գիտե՞ս
ո՛ր, մինչեւ ո՛ր,
Եւ քեզի հետ ուրիշներն՝ եթէ կրնաս՝
բարձրացո՛ւր,
Բայց մինչեւ ո՞ր, մինչեւ ո՞ր...

Հաւատալով թէ կրնաս՝ օ՛ն, բարձրացի՛ր,
քա՛ջ տղղաս,
Սակայն քանի վեր ելլես՝ պիտի մըսիս ու
դողաս,
Մընաս մինակ, խեղճ տղղաս...

Կարենայի՛ր դուռն եթէ բարձրացնել քեզի
հետ
Միրուած քանի մը հոգի մինչեւ գագաթն
արժաւէտ,
Մինչեւ սէ՛րը քեզի հետ...

Կարելին այդ է միայն, անըրջակա՛ն
կարելին,
Բարեկամներ՝ որ մէկտեղ կուզեն,
Կզգան, կը խորհին
Անկարելին, կարելին...

Միմիայն այն, մընացեալն ամբողջ
պատրանք է, հոգի՛ս,
Միմիայն այն, ու անոր գուցէ երբե՛ք
չըհասնիս,
Անոր իղձո՛վը մեռնիս...

Ascent

*If you can rise, go ahead, but do you
know to where, how high?
And if you can, take a few friends with
you in your ascent,
But do you know to where, how high?*

*Having faith that you can, go ahead and
rise, O my brave son,
But the higher you rise, the more you
will shiver,
And the lonelier you will be, my poor
son...*

*If only you could lift up with you
A few beloved friends to the glowing
summit,
To the heights of love...*

*That is the only possible thing, the only
possible dream,
Friends that have the same desires,
thoughts and feelings
Of the impossible and the possible...*

*That is the only truth, all the rest is
illusion, my son,
That is the only truth, though you may
never reach that height,
And may die of the desire...*

Ascension

*Elève-toi si tu peux, mais où, sais-tu
jusqu'ou ?*

*Elève-toi et élève les autres avec toi,
Mais jusqu'ou, jusqu'ou... ?*

*Persuadé que tu le peux, élève-toi mon
brave enfant,
Mais sache qu'en t'élevant tu auras froid, tu
trembleras,
Tu seras seul, mon pauvre enfant...*

*Si tu pouvais t'élever avec quelques-uns
De ceux que tu aimes, jusqu'au sommet
ensoleillé,
Jusqu'à l'amour...*

*C'est la seule chose possible, ce rêve
possible,
Des amis qui veulent, sentent et pensent la
même chose,
L'impossible, le possible...*

*Voilà ce qui compte, tout le reste est
illusion, mon âme,
Mais peut-être ne l'atteindras-tu jamais,
Et tu mourras en le désirant...*

Zareh Khrakhuni (1926)

Born in Istanbul, Khrakhuni teaches language and literature in Armenian schools. He is one of the innovators of modern Armenian poetry in the Diaspora.

Zareh Khrakhuni (1926)

Né à Istanbul, il enseigne la langue et la littérature dans les écoles arméniennes. Avec Zahrad, il est l'un des novateurs de la poésie arménienne moderne de la diaspora. Il a publié une dizaine de recueils.

ՉԵՆԱԾՈՒ

Գլխարկէն
Աղաւնիներ դուրս կը հանէ, որ թել
կ'աննեն, կը թռչին,
Նապաստակներ վեր կը քաշէ, որ կը
վազեն, կը փախչին
Եւ դեռ ինչե՛ր..

Ինչ որ կ'անցնի ձեր մտքէն
Ան գլխարկէն կը հանէ,
Սակայն իրեն կը պահէ
Եւ ոչ մէկուն բան չի տար...

Միայն ինչ որ մեր մտքէն...
Ինչ որ կ'անցնի մեր սրտէն
Զեւլեր անոր գլխարկէն...

Պահ մը յանկարծ կը յուսադրէ,
Պիտի հանէ կը կարծենք,
Երբ գոյնզգոյն լաթեր, քուրջեր,
Ժապաւէններ ու ժանեակներ կը դիզէ,
Սակայն յետոյ
Մեր աչքերուն աստղափոշի կը փչէ...

- Պարոն կախարդ
Մեծապատիւ ձեռնածու,
Հրաշագործ աճապարար,
Աստուած իմ,
Ինչ անուն որ կ'ուզես՝ տանք,
Ինչքան արիւն կ'ուզես՝ լանք,
Միայն հանէ՛ այն որ խոցուած մեր
հոգիին ծաղիկն է,
Մի՛ տար մեզի, մեր հոգը չէ, միայն
տեսնենք՝ կը բաւէ...

Magician

From his hat,
He pulls out doves that take wing and
fly,
Rabbits that escape and flee,
And so many other things...

Whatever comes into your head,
He draws out from his hat,
But he keeps it for himself,
Gives nothing to anyone

But whatever comes into our head...
Whatever our heart desires
Does not emerge from his hat...
For a moment he gives us hope,
We think he'll pull it out,
Yet, he only piles up colorful cloths,
Rags, ribbons and laces,

And then,
He blows silver dust into our eyes...

Mister sorcerer,
Very honorable magician,
Miraculous illusionist,
Oh, God,
We will call you what you wish
We will weep all the blood you want,
Only pull out the flower of our wounded
heart,
Don't give it to us, never mind, just show
it us, that's enough...

Le Prestidigitateur

Il sort de son chapeau
Des colombes qui s'envolent prenant des
ailes,
Des colombes qui s'envolent à tire-d'aile,
Il sort des lapins qui courent et qui
s'enfuient,
Et tellement d'autres choses...

Ce qui vous passe par la tête
Il le sort de son chapeau,
Mais le garde avec lui
Et ne donne rien à personne.

Mais ce qui nous passe par la tête,
Ce qui sort de notre cœur,
Ne sort plus de son chapeau.

Un moment, il nous donne de l'espoir,
On pense qu'il va l'en faire sortir,
Mais ce n'est qu'un tas de chiffons, de
tissus,
Des rubans et des dentelles.

Et puis après,
De la poudre aux yeux, de la poudre
argentée...

Monsieur le magicien,
Très honorable prestidigitateur,
Miraculeux illusionniste,
Mon Dieu,
On t'appellera comme tu le veux,
On pleurera tout le sang de notre corps,
Pourvu que tu sortes la fleur de notre âme
blessée,
Ne nous la donne pas, montre-la nous et ça
nous suffira...

Hovhannes Toumanian (1869-1923)

A writer of universal appeal, Toumanian is “the poet of all Armenians.” His poems and childrens’ tales with their classic simplicity and depth are intelligible to people of every age, nationality and time. Two of his best-known poems, “Anoush” and “Almast” have been used as opera librettos. His version of the epic “David of Sasoun” is considered the best.

Hovhannes Toumanian (1869-1923)

Il est considéré «le poète de tous les Arméniens», auteur d’un rayonnement universel. Ses poèmes et ses contes, alliant simplicité et profondeur, sont accessibles à tous les âges et à toutes les nationalités. Il est particulièrement célèbre pour son poème Anoush, dont on a fait un opéra, et pour son adaptation de l’épopée nationale David de Sassoun.

ՀԱՅՈՑ ԼԵՌՆԵՐՈՒՄ

Մեր ճամփեն խավար, մեր ճամփեն գիշեր,
Ու մենք անհատնում
Էն անլույս մթնում
Երկա՛ր դարերով գնում ենք դեպ վեր,
Հայոց լեռներում,
Դժար լեռներում:

Տանում ենք հնուց մեր գանձերն անգին,
Մեր գանձերը ծով,
Ինչ որ դարերով
Երկնել է, ծնել մեր խորունկ հոգին
Հայոց լեռներում,
Բարձր լեռներում:

Բայց քանի անգամ շեկ անապատի
Օրդուները սև
Իրարու ետև
Եկա՛ն զարկեցին մեր քարվանսն ազնիվ
Հայոց լեռներում,
Արնոտ լեռներում:

Ու մեր քարվանսը շփոթ, սուկահար,
Թալանված, ջարդված
Ու հատված-հատված
Տանում է իրեն վերքերն անհամար
Հայոց լեռներում,
Սուգի լեռներում:

Ու մեր աչքերը նայում են կարոտ՝
Հեռու աստղերին,
Երկնքի ծերին,
Թե ե՞րբ կբացվի պայծառ առավոտ՝
Հայոց լեռներում,
Կանաչ լեռներում:

In The Mountains Of Armenia

Dark is our journey, somber is our
journey,
And in that infinite night,
Without any light,
We have climbed upwards for centuries
In the mountains of Armenia,
In the mountains of despair.
We have carried our priceless treasures,
Treasures vast as the sea,
That in ancient days
Our unfathomable souls conceived
In the mountains of Armenia,
In the highlands of Armenia.
But too many times, from the blazing
desert,
The savage hordes,
Again and again,
Came and struck our noble caravan,
In the mountains of Armenia,
In the mountains of blood.
Yet, our caravan in disarray, terrified,
Plundered, massacred
And scattered,
Bears its countless wounds
In the mountains of Armenia,
In the mountains of mourning.
And our longing eyes gaze
At the distant stars,
At the end of the skies,
Hoping that bright morning will return
Over the mountains of Armenia,
Over the green mountains.

Les monts d'Arménie

Par nos chemins obscurs, par nos chemins
de nuit,
Dans les ténèbres infinies
Et sans lumière,
Depuis des siècles nous grimpons vers le
sommets
Des monts d'Arménie,
Des monts du Calvaire.
Nous y apportons depuis longtemps nos
trésors sans pareils,
Nos trésors éternels,
Que notre âme insondable,
A conçus et mis au monde, du fond des
siècles,
Dans les monts d'Arménie,
Dans les monts imposants.
Mais combien de fois, dans les déserts
brûlants,
Les hordes sauvages,
L'une après l'autre,
Vinrent attaquer nos nobles caravanes,
Dans les monts d'Arménie,
Dans les monts ensanglantés.
Et nos caravanes confuses et terrifiées,
Saccagées, abattues
Et dispersées,
Traînent leurs plaies innombrables
Sur les monts d'Arménie,
Sur les monts du deuil.
Et nos regards pleins de nostalgie,
Cherchent aux confins des cieux
Les étoiles lointaines,
Et attendent les matins clairs qui reviendront
Dans les monts d'Arménie,
Dans les monts verdoyants.

Yeghishé Charents (1897-1937)

A prolific poet, Charents is considered the founding father of modern Eastern Armenian poetry. His style, at the same time lyrical and dynamic, was very influential throughout the Soviet Union. He died at the age of 40, a victim of the Stalinist purges.

Yeghishé Charents (1897-1937)

Considééré comme le fondateur de la poésie arménienne soviétique, il est l'initiateur d'une ère nouvelle dans la littérature. Son chant tumultueux évoque la montée de la vague populaire et de la révolution russe. Poète prolifique, mêlant lyrisme et dynamisme, il fut considéré comme le modèle de l'écrivain accompli dans toute l'Union soviétique. Victime du stalinisme, il mourut à l'âge de 40 ans, en pleine possession de son énergie créatrice.

ՀԱՐՂԱԳՈՂԻ ՃԱՍՓՈՐԴՆԵՐԸ

Հարղագողի ճամփորդներ ենք մենք երկու՝
Երկու ճամփորդ՝ պատահառած շորերով:
Ու սիրել ենք տրտմությունը մեր հոգու՝
Անրջական կարոտներով ու սիրով:
Մենք սիրել ենք տրտմությունը մեր հոգու՝
Անրջական ինչ-որ կարոտ, ինչ-որ սեր:
Ու սիրում ենք առավոտից իրիկուն
Ճամփա երթալ - ու հավիտյան երագել:
Աչքերիս մեջ մենք պահել ենք երկնային
Ճամփաների հեռուները դյուրական -
Ու անցնում ենք ուղիներով երկրային,
Ուր բյուր մարդիկ երագեցին ու չկան:
Մշուշի պես մեր մանկությունը անցավ՝
Գորշ, անարեւ, անմխիթար մանկություն:
Զառանցանքի պես մանկությունը անցավ -
Ու հեռացանք: Ու չենք դառնա կրկին տուն:
Լուռ հեռացանք ու քայլեցինք անդադրում
Երագելով հավերժական հեռուներ:
Կյանքը դարձավ հավերժական մի փնտրում -
Մութ, անհեթեթ, տարօրինակ կյանքը մեր:
Ու օրերում բազմագույն ու բազմազան
Վառվեց, վառվեց ողջակիզվող սիրտը մեր,-
Բայց աչքերը մեր - արեւներ չտեսան,
Եվ մեր սրտերը - լուսավոր հեռուներ:
Ու մշուշոտ մեր աչքերը հավիտյան
Որոնեցին պատահական աչքերում
Հարղագողի ուղիները ոսկեման,
Նրա անծիր, անծայրածիր այն հեռուն:
Բայց աչքերում նրանք երկինք չգտան,
Ու սրտերում - արեգակներ ոսկեվար:
Ու բզկավեց հայացքներից անկենդան
Որք սիրտը մեր՝ երագորեն - հոգեվար:
Ես ուզեցի երգել գովքը Աստուծու,
Երգել փառքը պայծառ սիրո ու հացի.
Սիրտս լցվեց... բայց չգիտեմ, թե ինչու -
Գորշ օրերի տաղտկությունը երգեցի...
Թողված մնաց իմ աչքերում մի անհուն,
Կապուտաշյա երջանկության առասպել.
Մի երկնային աննշխան պատմություն -
Ու կարծրացավ սիրտս՝ անլույս ու անբեր:
Չէ՞ որ կյանքում չհասկացավ ոչ ոք մեզ,-
Ու խնդացին լուսավոր մեր աչքերին,
Բութ հեզնեցին մեր կարոտները իրկել -
Ու հեռացան: Ու ոչ մի լույս չբերին:
Քույրը խնդաց, բարեկամը ծիծաղեց,
Օտար մարդիկ հայտնեցին ու անցան:
Միայն պոռնիկը մշուշում համբուրեց,
Եվ խելագարը բարեեց կիսածայն:
Հոգ չէ, որ մեր օրերն անցան տենդի պես,
Կյանքը դարձավ անմխիթար զառանցանք.
-Մենք կծպտանք, գո՞հ կծպտանք մեննելիս,
Որ երագում երագեցինք ու անցանք...

Travelers of the Milky Way

We are two travelers of the Milky Way,
Two travelers in rags.
We have cherished the sadness of our souls,
Full of nostalgic dreams and love.
We have cherished the sadness of our souls,
These nostalgic dreams and this love.
And from early morning until darkness falls,
We like to wander and forever dream.
Our eyes have held the magic sight
Of distant and heavenly paths,
As we tread these earthly roads
Where countless souls once dreamt and now are gone.
Our childhood vanished like a haze,
Sunless, disconsolate and gray-
Our childhood vanished in delirium,
And we went away. We can never return.
We left in silence and tirelessly walked,
Envisioning eternal distance.
Our life became an everlasting quest -
Absurd, unusual and dark.
And in these piebald, varied days
Our hearts burned with life so many times,
But our eyes saw no sun
And our hearts, no distant lights.
Our misty eyes forever searched
The gilded paths of the Milky Way,
And its boundless, infinite span
In the eyes of every passerby.
But in those eyes we never glimpsed heaven,
Nor in their hearts a golden sun.
And our orphaned, agonizing hearts
Broke into pieces from their lifeless gaze.
I wanted to sing praises to God
And the glory of luminous love and bread -
My heart swelled... But instead
I sang the anguish of these gloomy days...
And the legend of an infinite blue-eyed happiness -
The story of a heavenly connection,-
Remained forever buried in my eyes-
My heart hardened, turned barren and dark.
No one understood us in this life-
They laughed at our shining eyes,
They jeered at our burning longings
And retreated. Not one brought us a sliver of light.
The sister laughed, the friend mocked,
The stranger cursed and hurried past.
Only the whore granted us a kiss,
And the madman murmured a greeting in the mist.
But never mind that our days passed like a fever,
And our life became an inconsolable delirium-
We shall smile, happily smile as we die
For we dreamed in our dreams and went away.

Voyageurs de la Voie Lactée

Nous sommes deux voyageurs de la voie lactée,
Deux voyageurs couverts de haillons.
Nous chérissons le spleen de notre âme,
Pleine d'amour et de rêves nostalgiques.
Ils nous plaisent le spleen de notre âme,
Ces rêves nostalgiques et cet amour.
Et nous aimons du matin jusqu'au soir
Voyager, rêver éternellement.
Dans nos regards, nous avons gardé
L'infini des chemins envoûtants.
Et nous traversons les chemins d'ici-bas,
Ou tant de gens ont rêvé et n'y sont plus.
Notre enfance a passé comme du brouillard,
Grise, sombre et inconsolable.
Notre enfance a passé comme un délire,
Nous sommes passés et nous ne retournerons plus
chez nous.
Nous avons marché sans arrêt vers le lointain,
En rêvant des horizons éternels.
La vie est devenue une quête éternelle,
Notre vie étrange, obscure et absurde.
Et dans les jours aux maintes couleurs, aux maints
visages,
Notre coeur sacrifié s'est embrasé, s'est consumé,
Mais nos yeux n'ont pas vu les soleils,
Et nos coeurs n'ont pas su les lumières lointaines.
Nos yeux brumeux ont cherché éternellement
Dans les yeux, au hasard des passants,
Les lointains infinis inaccessibles
Des voies lactées resplendissantes.
Hélas, ils n'ont pas trouvé de cieux dans ces yeux,
Et de soleils rayonnants dans ces coeurs.
Et nos coeurs orphelins, délirants et agonisants,
Se sont déchiquetés devant ces regards inanimés.
J'ai voulu chanter la gloire de Dieu,
Chanter la louange du pain et de l'amour limpide,
Mais je ne sais pas pourquoi, mon coeur affligé
A chanté l'ennui des jours moroses.
Le mythe du bonheur infini aux yeux bleus,
Cette légende aux attraits célestes,
Est resté enseveli dans mes yeux,
En durcissant mon coeur noir et aride.
Personne n'a pu nous comprendre,
Tout le monde a ri de nos yeux lucides,
Tout le monde s'est moqué de nos désirs ardents,
Et nous a quitté sans apporter de lumière.
Nos soeurs ont ri, nos amis ont ricané,
Les étrangers nous ont injurié en passant.
Seule la putain nous a embrassés dans le noir,
Et le fou a salué à mi-voix.
Tant pis, nos jours ont passé comme de la rage,
La vie fut un délire inconsolable,
En mourant nous sourirons contents,
D'avoir rêvé dans le rêve et d'être passés ...

Խոսք և երաժշտություն
Պերճ ԹյուրաբյանիLyrics and music
by Berge Turabian**ՕՎԿԻԱՆԻ ԱՅՍ ԱՓԻՆ**

Օվկիանի այս ափին դեռատի մի տղա
Սպասում է ամեն օր նստած ծովեզրին
Որ սիրած հեքիաթի ծովահարսը կգա
Եվ իրեն կտանի մենավոր իր կղզին

Օվկիանի այն ափին դեռատի մի աղջիկ
Երագում է դառնալ հրաշքով ծովահարս
Ու գնալ հեռավոր կղզյակն իր անուրջի
Ուր իրեն է սպասում նավաբեկ մի նավագ

Օվկիանի այս ափին դեռատի մի տղա
Օվկիանի այն ափին դեռատի մի աղջիկ
Օվկիանի այս ափին
Օվկիանի այն ափին

Օվկիանի այս ափին պատանի մի տղա
Իր սիրո առաջին մեղեդին է երգում
Ու կարծում է որ այն թև կառնի կլողա
Եվ իրեն կլսեն հեռավոր մի երկրում

Օվկիանի այն ափին պատանի մի աղջիկ
Հավաքում է ափից խեցիներ գույնզգույն
Եվ դրանք մեկ առ մեկ մոտեցնում ականջին
Ու լսում է կարծես սիրո այդ երգը նույն

Օվկիանի այս ափին պատանի մի տղա
Օվկիանի այն ափին պատանի մի աղջիկ
Օվկիանի այս ափին
Օվկիանի այն ափին

Օվկիանի այս ափին չափահաս մի տղա
Կառուցում է դարձյալ ավագե դղյակներ
Որ այնտեղ հանդիպի իր սիրուն հնամյա
Հորինած հեքիաթի իր արքայադստեր

Օվկիանի այն ափին չափահաս մի աղջիկ
Դեռ սպասում է ինչպես մի քնած դշխուհի
Որ իրեն կարթնացնի իշխանն իր գեղեցիկ
Եվ ինչպես հեքիաթում դղյակն իր կտանի

Օվկիանի այս ափին չափահաս մի տղա
Օվկիանի այն ափին չափահաս մի աղջիկ
Օվկիանի այս ափին
Օվկիանի այն ափին

Օվկիանի այս ափին ծերացած մի տղա
Շշեր է ծով նետում լցված նամակներով
Ու կանչում օգնության մի անհայտ աղջկա
Որը եղել է միշտ երագում իր սիրո

Օվկիանի այն ափին ծերացած մի աղջիկ
Շտապում է հյուսել ուռկաններ անհամար
Որ ծովից հավաքի և իր սրտում փնջի
Բառերը որ միայն գրվել են իր համար

Օվկիանի այս ափին ծերացած մի տղա
Օվկիանի այն ափին ծերացած մի աղջիկ
Օվկիանի այս ափին
Օվկիանի այն ափին

Օվկիանի այս ափին...

On this side of the Ocean

On this side of the ocean,
A little boy sits on the sand each day
Awaiting the mermaid of the fairy tale
To take him away to a secret island

On the other side of the ocean
A little girl cherishes a magical dream
To become a mermaid and swim to the island
Where a castaway sailor waits for her

A little boy on this side of the ocean
A little girl on that side of the ocean
On this side
On that side

On this side of the ocean
A young boy sings the first song of his love
And believes that it will grow fins and swim
To be heard in a distant land

On the other side of the ocean
A young girl gathers colorful shells
And one by one lifts them to her ear
As if to hear that same melody of love

A young boy on this side of the ocean
A young girl on that side of the ocean
On this side
On that side

On this side of the ocean
A young man, again builds castles of sand
Where he will meet his old and only love
The princess of his made-up tale

On the other side of the ocean
A young woman waits like a Sleeping Beauty
To be roused at last by the charming prince
And be carried away to his fairy castle

A young man on this side of the ocean
A young woman on that side of the ocean
On this side
On that side

On this side of the ocean
An old man casts letters in bottles out to sea
Calling for help to an unknown girl
Who has always been living in his dreams of love

On the other side of the ocean
An old woman rushes to weave countless nets
To capture the words meant only for her
And gather them all closely in her heart

An old man on this side of the ocean
An old woman on that side of the ocean
On this side
On that side
On this side of the ocean...

De ce côté de l'océan

*De ce côté de l'océan, un petit garçon
Attend des jours entiers, assis sur le sable,
La nymphe de son conte bien-aimé
Qui vienne l'emmener dans son île solitaire.*

*De l'autre côté de l'océan, une petite fille
Rêve de devenir nymphe par miracle,
Et nager vers son île lointaine
Où l'attend un marin naufragé.,*

*De ce côté-ci de l'océan, un petit garçon,
De ce côté-là de l'océan, une petite fille.
De ce côté-ci,
De ce côté-là.*

*De ce côté de l'océan, un adolescent
Chante la chanson de son premier amour,
Et il lui semble qu'elle prendra des ailes pour
voler
Au bout du monde où quelqu'un l'entendra.*

*De l'autre côté de l'océan, une adolescente
Ramasse sur le sable des coquillages de toutes
couleurs
Qu'elle colle, un à un, à son oreille,
Et elle entend cette même chanson d'amour.*

*De ce côté-ci de l'océan, un adolescent,
De ce côté-là de l'océan, une adolescente.
De ce côté-ci,
De ce côté-là.*

*De ce côté de l'océan, un homme
Continue à construire ses châteaux de sable
Pour y rencontrer son amour d'antan,
La princesse du conte qu'il avait imaginé.*

*De l'autre côté de l'océan, une femme
Attend, comme la belle au bois dormant,
Que son beau prince vienne la réveiller,
Et comme dans le conte l'emène dans son
château.*

*De ce côté-ci de l'océan, un homme,
De ce côté-là de l'océan, une femme,
De ce côté-ci,
De ce côté-là.*

*De l'autre côté de l'océan, un vieillard
Jette des bouteilles à la mer, pleines de lettres,
des lettres de détresse à une jeune fille
inconnue
Qui fut toujours dans ses rêves.*

*De l'autre côté de l'océan, une vieille
Tisse, jour et nuit, d'innombrables filets
Pour pêcher tous ces mots écrits que pour elle,
Et pour les recueillir dans son âme.*

*De ce côté-ci de l'océan, un vieillard,
De l'autre côté-là de l'océan, une vieille.
De ce côté-ci,
De ce côté-là,*

De ce côté-là de l'océan..